

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра сценічного мистецтва і хореографії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА СЦЕНІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Освітня кваліфікація: бакалавр перформативного мистецтва
(сценічне мистецтво)

Спеціальність: В6 Перформативне мистецтво

Спеціалізація: В6.01 Сценічне мистецтво

Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 08 від 03 вересня 2025 року

м. Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Культура сценічного мовлення
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Викладач (-і)	Кукуруза Надія Вікторівна
Контактний телефон викладача	+380951968302
Е-mail викладача	kukuruza.nv@gmail.com
Формат дисципліни	Лекції, практичні, семінарські, самостійна робота
Обсяг дисципліни	90 год., 3 кредити ECTS
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Очні, групові
2. Анотація до курсу	
Дисципліна «Культура сценічного мовлення» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 026 Сценічне мистецтво (Актор драматичного театру і кіно) першого (бакалаврського) рівня освіти, яку викладають в 3 семестрі. Дисципліна «Культура сценічного мовлення» – це обумовлене поняття її найістотніших ознак, що полягають у засвоєнні і практичному застосуванні в акторській професії бездоганної орфоєпії з дотриманням норм літературної вимови. Це, безумовно, пов'язано з «широким загальним процесом розвитку сценічного мистецтва», урізноманітненням його форм і застосуванням технічних засобів, з розвитком новітніх жанрів і стилів драматургії, що диктують моду на застосування мовленнєвих засобів сценічного спілкування, пов'язаних з певним відходом від культури слова загалом (побутове мовлення, суржик, діалект і т. д.). Сьогодні як в і в театрі, і в кіно, навіть в класичному репертуарі, спостерігаємо відсутність дотримання «єдиних художньо-мовних принципів, які визначають загальний рівень і критерії високої культури сценічної мови». Тому як ніколи на часі – завдання ґрунтовного оволодіння студентами базовими знаннями, пов'язаними з головними поняттями культури українського сценічного мовлення.	
3. Мета і цілі курсу	
Мета курсу • ознайомити студентів з нормами усного літературного мовлення української мови (фонематичними порушеннями голосних і приголосних звуків, вимовою звукосполук, слів іншомовного походження, акцентуаційними, а також лексичними нормами) • підвищити загальний рівень культури мовлення і спілкування Завдання курсу: • сформувати чітке розуміння основних мовних норм літературної української мови; • ознайомити з орфоепічними та акцентуаційними нормами сучасної української літературної мови; • добитися розуміння відмінностей між літературною і побутовою вимовою (говірка, говір, наріччя) ; • навчити працювати зі словниками і довідниках різного типу • аналізувати дотримання норм літературної вимови у переглянутих театральних виставах, фільмах, аналізувати різновиди дублювання іноземних фільмів	
4. Компетентності	

Вивчення дисципліни «Культура сценічного мовлення» сприятиме формуванню у студента таких фахових і загальних компетентностей:

Загальні компетентності:

- розуміти сутність і соціальну значущість своєї майбутньої професії, виявляти до неї стійкий інтерес;
- організовувати власну діяльність, визначати методи і засоби виконання професійних завдань, оцінювати їхню ефективність і якість;
- вирішувати проблеми, оцінювати ризики і приймати рішення в нестандартних ситуаціях;
- здійснювати пошук, аналіз і оцінку інформації, необхідної для постановки і вирішення професійних завдань, професійного і особистісного розвитку;
- здатність до самостійного пошуку, опрацювання, аналізу й оцінки професійної інформації з використанням сучасних освітніх та інформаційних технологій;
- здатність володіти навичками в роботі з теоретичною та емпіричною науковою інформацією, а також здатність отримувати, розуміти, вивчати і критично аналізувати отриману інформацію;
- використовувати інформаційно-комунікаційні технології для вдосконалення професійної діяльності;
- самостійно визначати завдання професійного і особистісного розвитку, займатися самоосвітою, усвідомлено планувати підвищення кваліфікації;
- орієнтуватися в умовах частотої зміни технологій в професійній діяльності
- навчатися виробляти професійні компетенції, що відповідають основним видам професійної діяльності:

Науково-теоретичні:

- демонструвати фаховий рівень оволодіння теоретичним матеріалом;
- володіти здатністю до узагальнення, критичного осмислення, порівняльного аналізу, систематизації отриманих знань з метою дальшого застосування в практичній діяльності;
- застосовувати набуті знання в роботі з драматургічним і теоретичним матеріалом;
- оперувати професійною термінологією, базовим понятійно-категоріальним апаратом;
- використовувати набуті знання у творчій мистецькій діяльності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- мовні та мовленнєві уміння;
- головні аспекти, що визначають поняття культури сценічного мовлення;
- дикційна нормативність української літературної мови;
- орфоепічна нормативність української літературної мови;

5. Результат навчання

Після завершення курсу студент

Знатиме:

- мовні норми сучасної української літературної (фонематичні порушення голосних і приголосних звуків, вимову звукосполук, слів іншомовного походження,

акцентуаційні, а також лексичні норми); • звуковий складник мови; • характеристики голосних і приголосних звуків, правила їхньої вимови; евфонічні засоби мови відповідно зі змістом і художнім призначенням слова; Вмітиме: • застосувати досконале володіння мовними нормами в роботі з текстами (п'єси, сценаріях і т. д.); • оперативно працювати зі словниками і довідниками різного типу; • контролювати орфоепічні норми вимови, наголошування – власні і почуті; • аналізувати першопричини допущення помилок і працювати над їхнім виправленням;					
6. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			20		
семінарські заняття / практичні / лабораторні			20+ 10		
самостійна робота			60		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
III	026 Сценічне мистецтво	2	Цикл професійної підготовки		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
I семестр					
Змістовий модуль I					
1. З історії українського сценічного мовлення. Мовлення в шкільному театрі, аматорських гуртках, Театрі корифеїв, театрі Леся Курбаса, театрі радянського періоду, сучасному театрі.	Лекція і практичне заняття	1-17	2 л., 4 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання курсу	Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни
2. Мова і мовлення. Функції мови. Усне, діалогічне, монологічне, письмове мовлення. Внутрішнє мовлення.	Лекція	1-17	4 л., 2 год. 4 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання курсу	Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни
3. Культура мовлення: зміст поняття. Живе розмовне мовлення.	Лекція	1-17	4 л., 4 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання	Згідно з робочою програмою

Культура спілкування. Правила мовної поведінки. Носії літературної мови. Поняття «лінгвістична екологія»				курсу	навчальної дисципліни
І семестр Змістовий модуль II					
4. Культура сценічного мовлення і орфоепічна нормативність	Лекція, практичне і семінарське заняття	1-17	2 л., 2 п., 4 год., 12 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання курсу	Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни
5. Правила вимови приголосних звуків	Лекція, практичне і семінарське заняття	1-17	1 л., 2 п., 2 сем., 12 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання курсу	Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни
6. Правила вимови деяких груп приголосних, що зазнають асиміляційних змін і спрощень. Вимова подовжених звуків.	Лекція, практичне і семінарське заняття	1-17	1 л., 2 п., 1 сем., 12 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання курсу	Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни

7. Наголос. Правила наголошування різних частин мови.	Лекція, практичне і семінарське заняття	1-17	1 л., 2 п.,, 1 сем., 12 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання курсу	Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни
8. Вправи на перевірку дикційної та орфоепічної нормативності. Аналіз виконаних індивідуальних завдань	Практичне заняття	1-17	2 п., 1 сем., 12 год. сам. роб.	Згідно з системою оцінювання курсу	Згідно з робочою програмою навчальної дисципліни

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Загальна система оцінювання курсу є уніфікованою та здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» і Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів. Поточний контроль та оцінювання проводиться безпосередньо на практичних і семінарських заняттях. Оцінювання курсу здійснюється за стобальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС. Поточне оцінювання – 70 балів (виконання практичних завдань); Виконання індивідуального завдання – 30 балів; Семестрова оцінка визначається як середнє арифметичне практичних індивідуального завдань
Лекційні і практичні, семінарські заняття	Теоретичний матеріал, письмові завдання, практичні ігрові завдання на засвоєння дикційних і орфоепічних норм української літературної мови
Самостійна робота	Для самостійної роботи студентів пропонуємо опрацювання додаткової літератури з питань курсу, перегляд окремих вистав з дальшим аналізом сценічного мовлення (дикційні й орфоепічні норми, відповідність стилю мовлення і т. ін..))
Вимоги до самостійної роботи	Самостійне індивідуальне творче завдання передбачає написання власної творчої біографії студента з дальшим

аналізом певного параметру стилю викладу матеріалу, дикційних та орфоепічних норм в тексті.

8. Політика курсу

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Культура сценічного мовлення» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 026 Сценічне мистецтво. Предмет вивчення навчальної дисципліни – еволюція сценічного мовлення, розвиток сценічного мовлення в Україні, варіантність українського сценічного мовлення, основні вимоги (дикційні та орфоепічні норми, евфонія, стилістика).

Завдання навчальної дисципліни «Культура сценічного мовлення» передбачають підготовку майбутнього фахівця за спеціальністю 026 Сценічне мистецтво», тому невід’ємно пов’язані з іншими дисциплінами, що передбачені навчальним планом: дисципліни «Акторська майстерність і основи режисури», «Сценічна мова», «Робота актора на радіо і ТБ», «Поетичний театр», «Історія українського театру».

Вивчення курсу завершить підведення підсумків у формі заліку що виставляють за результатами поточного контролю на практичних і семінарських заняттях, виконанням індивідуальних самостійних завдань, пов’язаних із використанням набутих знань і вмінь. Залік може супроводжуватися усним опитуванням чи перевіркою практичних навичок, що відображають ступінь засвоєння студентами курсу навчальної дисципліни.

Академічна доброчесність: Очікується, що бакалаври дотримуватимуться принципів академічної доброчесності, усвідомлюватимуть наслідки її порушення, що визначено Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://cnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/%d0%9d%d0%be%d0%b2%d0%b0-%d1%80%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%ba%d1%86%d1%96%d1%8f-%d0%9f%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%bf%d1%80%d0%be-%d0%b7%d0%b0%d0%bf%d0%be%d0%b1%d1%96%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f-%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%be%d0%bc%d1%83-%d0%bf%d0%bb%d0%b0%d0%b3%d1%96%d0%bb%d1%82%d1%83.pdf>

Відвідування занять. Відвідування занять – важливий складник навчання. Пропуски занять відпрацьовують в обов’язковому порядку шляхом усних відповідей, виконанням тестів й індивідуальних самостійних завдань.

Програма навчальної дисципліни передбачає наступний практикум, заснований на текстоцентричній технології навчання:

виразне прочитання тексту, його мовний аналіз; розробка партитури тексту, створення ритмікоінтонаційної схеми тексту; складання діалогу до змісту тексту.

А також:

1. Аналіз мовлення ведучих українського радіо і телебачення, запис фонетичної транскрипції окремих слів.
2. Читання вголос різножанрових текстів українських письменників, аналіз мовних засобів, зачувати напам’ять окремих висловів, фразеологічних одиниць.
3. Ведення тез лекційного заняття, з акцентуванням уваги на професійній лексиці.
4. Вироблення навичок мовленнєвого самоконтролю.
5. Виховання власної відповідальності щодо вживання мовленнєвого етикету, до створеного особистого словника.

9. Рекомендова література

Основна література:

1. Антисуржик / за ред. О. Серебрянської. Львів : Апріорі, 2017. 304 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 284 с.
3. Барабан Л. І. Український тлумачний словник театральної лексики. К. : Просвіта, 2002. 152 с.
4. Бурлуцький А. Українське сценічне мовлення в драматичному театрі – від джерел до сьогодення. Монографія. О. : Астропринт, 2011, 212 с.
5. Гладишева А.О. Сценічна мова: Дикційна та орфоепічна нормативність. Київ: Київський держ. ін-т театрального мистецтва ім. І.К. Карпенка-Карого, 1996. 204 с.
6. Грицан Н. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. – Івано-Франківськ: Симфонія форте. 2020. 296 с.
7. Дворецька Ю. Помилкаріум. Моя українська правильна та вишукана. Харків : Видавнича група «Основа», 2021. 128. С.
8. Єрмоленко С. Я. Культура мови на щодень. К. : Довіра, 2000. 169 с.
9. Кобзар Т. В. Сценічна мова. Техніка мовлення: Навчальний посібник. Черкаси : Видавництво Ю. Чабаненко, 2013. 404 с.
10. Кукуруза Н. В. Майстерність ведучого: Навчальний посібник. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2010. 176 с.
11. Кукуруза Н. В. Літературна композиція: від задуму до сценічного втілення: навч. посіб. до розділу з курсу «сценічна мова». Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2014. 272 с.
12. Орфоепічний словник / уклад. М. І. Погрібний. Київ: Рад. шк., 1984. 629 с.
13. Наконечна О. В. Основи сценічного мовлення : навч. посіб. О. : Астропринт, 2010. 133 с.
14. Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного. К. : Либідь, 2012. 359 с.
15. Ревуцький Д. Живе слово : Теорія виразного читання для школи : Перевидання. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 200 с.
16. Струганець Л.В. Культура мови: від теорії до практики: монографія. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2015. 216 с.
17. Сучасна українська літературна мова: Підручник. К.: Вища шк., 2002. 439 с.
18. Черкашин Р. О. Художнє слово на сцені. К. : Вища школа, 1989. 327 с.

Інтернет-джерела

https://chtyvo.org.ua/authors/Pohribnyi_Mykola/Orfoepichnyi_slovnyk/
<https://www.youtube.com/@SuspilneKultura>

Доцент Кукуруза Н. В.